

**Тема: Медіаосвіта – складова навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки у ВНЗ України**

**Ключові поняття теми:** *медіаосвіта, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіаосвіта у вищій школі.*

**Література:**

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс] // - Режим доступу: [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya\\_v\\_provazhennya\\_mediaosviti\\_v\\_ukraini\\_nova\\_redaktsiya/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_v_provazhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/) - Назва з екрана.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / За наук. ред. В. В. Різуна. - Київ: Центр вільної преси, 2012. - 352 с.
3. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. – Таганрог : ТГПУ, 2010. - 64 с.
4. Bazalgette, C., Bevort, E. & Savino, J. L'Education aux medias dans le monde: Nouvelles orientations. -Paris -London : BFI, CLEMI, UNESCO, 1992. - 120 p.
5. Encyclopedia of media and communication / Ed. by M. Danesi. - Toronto : University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division, 2013. - 738 p.
6. Masterman L. Teaching the Media. - London : Comedia Press, 1998. - 341 p.
7. Recommendation of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mediamanual.at/en/media.php> - Назва з екрана.

**Матеріал до теми**

Система вищої освіти України знаходиться на етапі реформування у відповідності з Болонською декларацією. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 сприяє входженню України в європейський освітній простір. Наразі відбувається вдосконалення системи професійної підготовки, а також аналіз умов, що гальмують цей процес. Сьогодні відбувається інтенсивний пошук інноваційних технологій і методик та їхнє ефективне поєднання, яке дозволить студентів успішно

здійснювати навчальну, а в майбутньому - професійну діяльність. Сказане вище стосується і процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, які отримують гуманітарну підготовку (в т. ч. фахівців із зв'язків з громадськістю, конфліктологів, філологів та т. і.). Чільне місце в цьому процесі має посідати медіаосвіта, що сприятиме забезпеченню всебічної підготовки студентів до ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіакомпетентності відповідно до їхніх індивідуальних особливостей та професійного спрямування.

Комплекс вище зазначених питань з точки зору впровадження медіаграмотності в навчально-виховний процес розглядали в своїх наукових розвідках такі вітчизняні та зарубіжні дослідники: О. Волошенюк, Л. Дяченко, В. Іванов, Т. Іванова, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Г. Почепцов, В. Різун, М. Скиба, О. Федоров, П. Ауфдерхайде (P. Aufderheide), К. Безелгет (C. Bazalgette), Дж. Браун (J. Brown), С. Файлітзен (C. Failitzen), Дж. Гербнер (G. Gerbner), Е. Харт (A. Hart), Р. Кьюбі (R. Kubey), Дж. Пандженте (J. Pungente), К. Тайнер (K. Tyner) та інші.

Аналіз психолого-педагогічної літератури стосовно медіаосвіти як складової навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки у ВНЗ дає можливість розкрити роль та значення медіаосвіти у процесі професійної підготовки цих фахівців. Для розкриття теми важливо визначитися із змістом дефініції «медіаосвіта».

Британський медіапедагог К. Базелгет упевнена, що сутність медіаосвіти полягає у вивченні шести так званих ключових понять: «медійне агенство – джерело медійної інформації (media agency), «категорія медіа» (media category), «технологія медіа» (media technology), «медіамова» (media language), «аудиторія медіа» (media audience), «медійна репрезентація/переосмислення» (media representation) [4].

Дж. Гербнер розуміє медіаосвіту як «формування широкої нової коаліції організацій та індивідуумів з метою розширення свободи та урізноманітнення комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа, як нового підходу до ліберальної освіти на кожному рівні (*переклад з англійської наш – М. Г., І. Р., І. Ж.*) [5].

Вагомий внесок у формування західної термінології, теорії та методики медіаосвіти зробив всесвітньовідомий британський учений Л. Мастерман. Він вважав, що мета медіаосвіти полягає не тільки у вихованні критичного мислення, а у «критичній автономії» [6].

За О. Федоровим медіаосвіта (media education) - це «процес розвитку особистості за допомогою та на матеріалі засобів масової

комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, уміння якісного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінювання, навчання різноманітним формам самовираження за допомогою медіатехніки» (*переклад з російської мови – М. Г., І. Р., І. Ж.*) [3, с. 25].

У документах Ради Європи «медіаосвіта» (media education) визначається як навчання, метою якого є розвиток медіакомпетентності, під якою розуміють критичне та вдумливе ставлення до медіа з метою виховання відповідальних громадян, які здатні висловлювати власну думку на основі отриманої інформації. Це надає їм можливість використовувати необхідну інформацію, аналізувати її, ідентифікувати економічні, політичні, соціальні та/чи культурні інтереси, пов'язані з цією інформацією. Медіаосвіта сприяє навчанню індивідів інтерпретувати та створювати повідомлення, вибирати оптимальні для комунікації медіа. Медіаосвіта дає можливість людям реалізувати їхнє право на свободу самовираження та свободу інформації, що не тільки сприяє особистісному розвитку, а й збільшує соціальну участь та інтерактивність. ... Необхідно розвивати медіаосвіту як частину концепції навчання протягом життя людини [7]. Медіаосвіта має надавати знання щодо того, як: 1) аналізувати, критично осмислювати та створювати медіатексти; 2) визначати джерела медіатекстів, їхні політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси й контекст; 3) інтерпретувати медіатексти й цінності, що несуть в собі медіа; 4) добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії; 5) уможливлювати вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції [2]. Згідно з «Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні» «медіаосвіта визначається як частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [1].

Розуміння необхідності в медіаосвіті світовою спільнотою спричинено тим, що в сучасному світі мас-медіа, за умов глобалізації та розбудови інформаційного суспільства, відіграють вирішальну роль і впливають на наше сприйняття навколишнього світу. Саме розуміння закономірностей функціонування мас-медіа, способів спотворення дійсності й впливу медіа на людей і потреба у формуванні критичного мислення та автономної від медіа особисті - зреалізують необхідність сучасної школи в медіаграмотності, як життєвонеобхідної складової навчально-виховного процесу. Першим кроком на загальнодержавному

рівні з упровадження медіаосвіти в Україні було ухвалення «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні». Ця Концепція, в свою чергу, відповідає завданням, сформульованим у Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО від 22.06.2007 та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації від 16.12.2008 та схваленої Постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 20.05.2010, протокол № 1-7/6-150. «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» (2010 р.) містить основні терміни, мету, завдання й пріоритети розвитку медіаосвіти в Україні, основні принципи та форми медіаосвіти, напрями, етапи та умови реалізації Концепції. Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» 21 квітня 2016 [1].

У Концепції (2016 р.) зазначено, що медіаосвіта у вищій школі «передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів та медіапсихологів. Крім того, медіаосвітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах» [1]. У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій, до яких належать фахівці із зв'язків з громадськістю, конфліктологи, філологи та інші, медіаосвіта постає не лише необхідною складовою їхньої навчальної діяльності, а й запорукою їхньої ефективної професійної діяльності в майбутньому. Наприклад, розглядаючи медіаосвіту як навчання навичок опанування медіа, що виступають опорою більшості PR-програм та PR-кампаній, основним об'єктом повсякденної діяльності PR-фірм, можемо говорити про можливість успішної діяльності у сфері зв'язків з громадськістю. Завдяки величезними можливостями у формуванні громадської думки, мас-медіа відіграють найважливішу роль у реалізації завдань публік релейшнз. Тому медіаосвіта є невід'ємною складовою навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки у ВНЗ України.

Отже, з прийняттям «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» розпочато становлення системи медіаосвіти в нашій країні для забезпечення загальної підготовки дітей та молоді до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною медіа-системою.

### **Проблемні питання, ситуації, практичні завдання.**

1. Чому «медіаграмотність» та «інформаційну грамотність» можливо поєднати в спільний концепт «медіаінформаційна грамотність» (mediaandinformationalliteracy)?
2. У чому полягає різниця між медіаосвітою та медіаграмотністю?
3. Доведіть чи спростуйте, що медіа потужно впливають на соціалізацію особистості.

## Теми рефератів.

1. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку.
2. Медіаосвіта за кордоном: теорії медіаосвіти та коротка історія розвитку медіаосвіти.
3. Педагогічні умови застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.
4. Професійно орієнтована медіаосвіта у вищій школі.
5. Медіаосвіта молоді в рамках Болонського процесу.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів.
7. Медіаграмотність: критичне мислення у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій.
8. Медіаграмотність як складова інформаційної безпеки особистості.
9. Роль та значення медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.
10. Процес формування медіакомпетентності в системі вищої освіти України.
11. Формування медіакомпетентності в системі вищої освіти: зарубіжний досвід.
12. Роль ЗМІ в процесі формування медіакомпетентності.
13. Медіакомпетентність як фахова складова професійної підготовки сучасного випускника вищої школи.

## Контрольні запитання

1. У чому полягає мета і завдання медіаосвіти за редакцією «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.)?
2. Назвіть принципи медіаосвіти за редакцією «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.).
3. Назвіть та розкрийте зміст пріоритетних напрямів розвитку медіаосвіти в Україні.
4. Які існують форми медіаосвіти за редакцією «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.)?
5. Що передбачає медіаосвіта у вищій школі за редакцією «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.)?
6. Чому медіаосвіта є невід'ємною складовою навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки у ВНЗ України?

## Навчальні тести

1. «... - частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та

ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій»

а) Медіаінформаційна грамотність; б) Медіакультура; в) Медіаграмотність; г) Медіакомпетентність; д) Медіаосвіта;

2. «... - культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації»

а) Медіаінформаційна грамотність; б) Медіакомпетентність; в) Медіаграмотність; г) Медіакультура; д) Медіаосвіта;

3. «... - складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують»

а) Медіаосвіта; б) Медіакультура; в) Медіаграмотність; г) Медіакомпетентність; д) Медіаінформаційна грамотність.

4. «... - рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію»

а) Медіаосвіта; б) Медіакультура; в) Медіаграмотність; г) Медіакомпетентність; д) Медіаінформаційна грамотність.

5. «... - сучасна стратегія ЮНЕСКО, яка полягає у поєднанні традиційних концептів «медіаграмотності» та «інформаційної грамотності» в спільний концепт МІГ, що позначає комбінований набір компетенцій (знань, навичок і відносин), необхідних на сьогоднішній день для життя і роботи»

- а) Медіаосвіта; б) Медіакультура; в) Медіаграмотність;  
г) Медіакомпетентність; д) Медіаінформаційна грамотність.

### Дидактичний тест

**ІНСТРУКЦІЯ.** *Необхідно встановити відповідність між лівими і правим елементами завдання, а відповідь записати у вигляді правильної комбінації цифр і букв.*

#### Суттєві ознаки поняття

#### Поняття

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| <p>1. передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів та медіапсихологів. Крім того, медіаосвітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах (предметна професійна медіаосвіта).</p>                                                                                                                                                                                                            | <p><b>А. Медіаосвіта засобами медіа</b><br/>(неформальна медіаосвіта)</p> |
| <p>2. форма безперервної освіти, заснована на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і новітніх медіа; забезпечує вирівнювання досвіду поколінь (зокрема старшого покоління, соціалізація якого відбувалася в умовах іншої системи мас-медіа), постійний особистісний розвиток і підвищення кваліфікації. ... є необхідною складовою інформаційної безпеки держави в умовах зовнішньої інформаційної агресії і пропаганди, сприяє стійкості населення до деструктивних медіаінформаційних впливів.</p> | <p><b>Б. Медіаосвіта у вищій школі</b></p>                                |
| <p>3. провідна форма стихійної медіаосвіти дітей і дорослих, яка, однак, за відповідних зусиль може набувати ознак цілеспрямованості та конструктивності. Цілеспрямована медіаосвіта засобами медіа забезпечується навчальними, інформаційно-аналітичними, інформаційно-розважальними програмами та медіапроектами, потребує значного підвищення якості освітньої медіа-продукції, залучення до</p>                                                                                                                          | <p><b>В. Медіаосвіта дорослих</b></p>                                     |

|                                                                                          |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| виробництва та експертизи якості медіапродукту фахових медіапедагогів і медіапсихологів. |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------|--|

Відповідь : 1. \_\_\_\_\_, 2. \_\_\_\_\_, 3. \_\_\_\_\_

## Завдання для самостійної роботи

*Опрацювати матеріал за статтею:*

Солдатенко І. О. Медіаграмотність як складова інформаційної безпеки / І. О. Солдатенко, А. В. Зінюк. [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2016. - Вип. 10. - С. 138-140. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc\\_2016\\_10\\_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2016_10_40) - Назва з екрана.

*Особливу увагу звернути та проаналізувати:*

- поняття «інформаційна безпека», «критичне мислення», «критична медіаграмотність», «ключові принципи медіаграмотності» та «ключові рівні медіаграмотності»;
- довести, що медіаграмотність покликана надати особистості інформаційну безпеку завдяки критичному сприйняттю недійних.